

L'IMAGINARI VIATGE DEL QUIXOT PEL Penedès

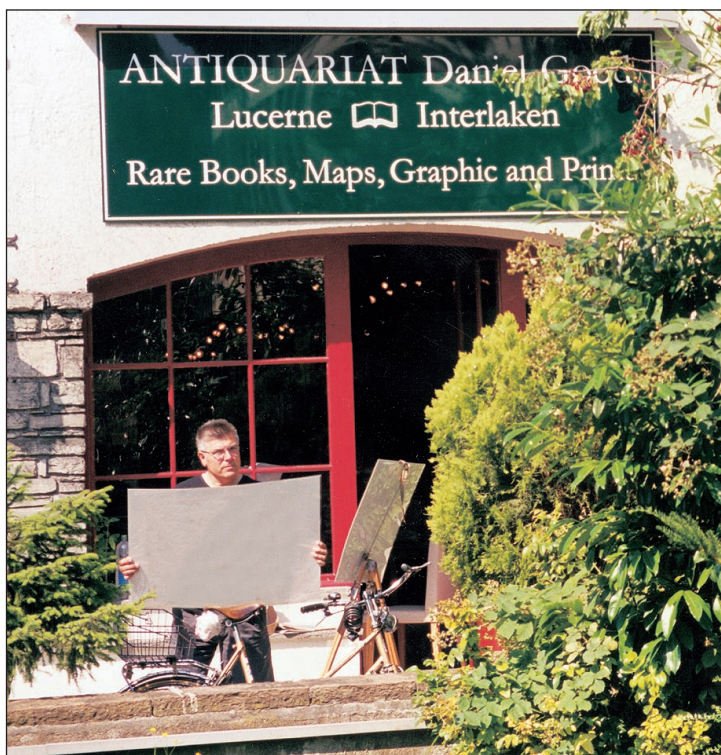
(ve de la pàgina anterior)

més de dos segles des que l'havien dibuixat i mai cap col·leccionista o historiador penedesenc, que jo sàpiga, no l'havia localitzat ni s'havia adonat de la seva singularitat. (Si no és ben bé així, demanem disculpes des d'ara mateix per la nostra imperdonable ignorància i traspassem tot el mèrit i la corresponent i sincera felicitació a qui ens hagi precedit en la troballa. De la mateixa manera, l'autor assumeix en exclusiva el risc de fer un ridícul espantós si es demostrés que el mapa no és més que una acurada falsificació de l'època. Si, pel contrari, hem estat dels primers a adonar-nos de la seva singularitat i s'acredita la seva autenticitat, esperem que, com a mínim, se'ns reconguin els drets d'autor d'aquesta banalitat pels segles dels segles. Ja sabem que de tot plegat en podem tirar un bon tros a l'olla i que no en traurem cap mena de profit, però, si se'ns permet una broma, hi ha ajuntaments que per molt menys et dediquen un carrer o una plaça).

El meu interès pels mapes ve de lluny. Recordo que de petit em va fascinar el mapa de la fantàstica Illa del Tresor, l'indret on l'escriptor britànic Robert Louis Stevenson situa la seva extraordinària aventura escrita el 1883. Imaginava aleshores que tal vegada, quan jo fos més gran, quan el llegendari Jim Hawkins ja no fos un nen i pogués viatjar i veure món, potser m'ajudaria a trobar la meva particular illa del meu particular tresor.

També m'interessaren especialment els mapes que utilitzava el capità Ahab a bord del Pequod per perseguir Moby Dick, la llegendària balena blanca, dibuixats en una edició d'aquesta novel·la escrita el 1851 pel britànic Herman Melville. I encara em vaig il·lusionar més amb el mapa dels viatges de Robinson Crusoe, una altra famosa novel·la basada en la vida real d'Alexander Selkirk que va immortalitzar l'escriptor britànic Daniel Defoe i que es va publicar el 1719.

Però el mapa que vaig trobar a Suïssa l'estiu passat no l'havia vist mai, ni recordava que ningú n'hagués parlat, ni havia sentit cap

L'autor d'aquest reportatge davant l'establiment de l'antiquari suís on va localitzar casualment el mapa de l'itinerari del Quixot.

comentari sobre la seva singularitat. En el plànol en qüestió, anterior al de l'Illa del Tresor i al de Moby Dick, s'hi indica que el va dibuixar Don Tomás López, geògraf del rei Carles III, segons les observacions fetes sobre el terreny per Don Joseph de Hermosilla, capità d'enginyers, i recull els paratges del Reino de España per on Miguel de Cervantes va fer viure les aventures al Caballero de la Triste Figura. D'això en diríem ara un mapa virtual basat en una novel·la que parodia els llibres de cavalleries.

Tal vegada aquest plànol localitzat a Suïssa, i que fa quinze dies es va poder trobar també, mig perdut i sense identificar-ne la singularitat, a la pàgina web <http://quixote.mse.jhu.edu/station9.html>, es va encarregar i realitzar amb motiu de la tercera edició del Quixot, feta l'any 1787, la qual va ser revisada ni més ni menys que per la Real Academia Española.

El geògraf del rei Carles III, Don Tomás López, no era un desconegut. Tots els ajuntaments catalans de l'època rebien periòdicament notícies seves. Per citar només un exemple, direm que a l'Arxiu Municipal de Sant Sadurní s'hi troba un document de l'1 de

gener de 1765 titulat "Don Juan Phelipe de Castaños, Intendente General de la Justicia, Policia, Guerra y Hacienda, del Exercito, y Principado de Cataluña, y de su Marina, y Juez Subalterno de todas las rentas reales en él", en el qual es determina la contribució anual que ha de pagar la vila de Sant Sadurní per un import de "treze mil quinientos veinte y siete Reales de Arditos". De ben segur que aquesta mateixa ordre la trobaríem als arxius de Vilafranca i als de tots els municipis del Penedès i del país, amb la qual cosa es demostra, una vegada més, que els greuges fiscals estaven generalitzats i que ja vénen de molt lluny. Aquesta ordre està signada per Don Juan Phelipe de Castaños, i a sota hi figura la llegenda "Tomó la Razón Don Thomás López", gairebé amb tota seguretat el mateix personatge de la Cort a qui s'atribueix l'autoria del mapa de l'itinerari de Don Quijote.

Pel que fa al capità d'enginyers Don Joseph de Hermosilla, l'únic que hem pogut aclarir és que sembla que era un militar molt expert en l'orografia i la cartografia d'Espanya i, per tant, un gran coneixedor dels camins reials i rurals, carrerades, rius, ponts i

vies de comunicació que l'exèrcit, els mercaders i comerciants, els ramaders i els viatgers utilitzaven i havien utilitzat històricament per desplaçar-se pel país. Per tant, és lògic atribuir al militar una certa autoritat en aquesta matèria. Els qui en un moment o altre de la vida hem utilitzat mapes fets per l'exèrcit, podem acreditar la seva gran qualitat.

A l'Espanya de la Il·lustració, viatjar s'havia convertit en quelcom molt important i els viatgers locals i forans es miraven i descobrien la realitat del país amb uns altres ulls. I encara més, pretenien treure'l del seu endarreriment secular. El mateix Gaspar Melchor María de Jovellanos, una de les ments més lúcides de la Il·lustració i del segle XVIII, empresonat precisament per això pel rei Carles III, va escriure les seves experiències de sis anys de viatges per Espanya entre 1792 i 1797. Tal vegada el capità Don Joseph de Hermosilla era un d'aquells militars cultivats en plena època del despotisme il·lustrat del regnat de Carles III. Sigui com sigui, tant ell com el geògraf Don Tomás López van fer una feina molt precisa i acurada en convertir en cartografia el novel·lesc viatge del Quixot, com el lector podrà verificar unes línies més endavant.

Així doncs, curiosament, en aquest mapa hi ha traçat, en color vermell, l'itinerari del pelegrinatge imaginari que va seguir el 1614 El Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha, segons aquell geògraf i aquell capità d'enginyers, per arribar a Barcelona i, sorprenentment, aquest traçat passa pel Penedès, des de Mediona fins a Ordal.

Si el desocupado lector que ara dedica el seu temps de lleure a llegir aquest breu article ha pogut abans gaudir del Quixot, sap perfectament que és impossible trobar-hi cap referència literària, ni que sigui remota, del seu pas pel Penedès. Però si aquell visionari capità d'enginyers Don José de Hermosilla no era un farsant i el mapa no és una acurada falsificació, devia recórrer i identificar el suposat itinerari del Quixot per Castella, Aragó i Catalunya. Així, quan Cervantes explica al capítol LXI de la segona part: "En fin, por caminos desusados, por atajos

y sendas encubiertas, partieron Roque, don Quijote y Sancho y otros seis escuderos a Barcelona. Llegaron a su playa la víspera de San Juan...", el geògraf Don Tomás López ens estava assenyalant sobre el plànol -amb una elucubració que realment supera la imaginació- un traçat del Quixot que en travessar Catalunya passava per les proximitats de les poblacions de Fraga, Lleida, Cervera, Igualada, Sant Sadurní i Vilafranca, arribant finalment a Barcelona el 23 de juny de 1614.

Don Tomás López i Don Joseph de Hermosilla s'atreveixen a aventurar que l'incident dels suposats cadàvers dels bandolers penjats dels arbres explicat per Cervantes al capítol LX de la segona part, publicada el 1615, podria haver esdevingut perfectament als límits del Penedès, i concretament a la zona de Mediona. (S'identifica el lloc al mapa amb el número 32, al costat de l'itinerari. A l'explicació del corresponent requadre es llegeix "32. Aventura de los ladrones en el bosque"). Diu el Quixot al temorenc escuder Sancho Panza en la foscor de la nit: "No tienes de qué tener miedo, porque estos pies y piernas que tienes y no ves sin duda son de algunos foragidos y bandoleros que en estos árboles estan ahorcados; que por aquí los suele ahorcar la justicia cuando los coge, de veinte en veinte y de treinta en treinta; por donde me doy a entender que debo estar cerca de Barcelona". Va ser en aquesta aventura al Penedès quan el Quixot va sentir a parlar la lengua catalana, i pel que explica Cervantes, sembla que el Ingenioso Hidalgo va entendre perfectament el que li deien.

La pràctica d'exposar en públic els cadàvers dels ajusticiats era, efectivament, molt freqüent en aquests indrets del Penedès, i també a la resta de Catalunya, tant abans, com durant l'època del Quixot, com al llarg dels segles XVI, XVII, XVIII i XIX. Així, en els llibres de notes d'Isidre Mata del Racó, un propietari del terme de Subirats (Alt Penedès), es recull l'incident que es transcriu ocorregut el 1797 precisament a l'indret d'Ordal: "La causa o motiu d'haver portat lo cap de Joan Vives, home sentenciat,

(continua a la pàgina següent)

Mazda Premacy.

15.050 €*

NIKO MOTORS
Av. Tarragona, 135
TEL. 93 890 13 77
Vilafranca del Penedès

mazda.COM 902 345 456

* Mazda Premacy 1.8 Exclusive 16v 100cv. Preus inclouen IVA, IM, transport, descompte promocional i Pla Prever Gasolina. Oferta vàlida a Península i Balears per a models en estoc fins a fi de mes. (5) Garantia original: 3 anys o 100.000 km. Seguretat Mazda opcional de 5 anys sense límit de quilometratge. Assistència Mazda de sèrie durant el període de garantia a tot Europa. Consum estimat: 8,0 l/100 Km. Emissió CO₂: 193 g/km.

Mazda Premacy. La diversió es multiplica.